

цира концепцията, че историята е наука за миналото като тоталност и едновременно с това, че е неотменима даденост, към която трябва да се отнасяме успокоено, без традиционния възрожденски патос, без националноцентристко късогледство. Несъмнено излизането във от локалния исторически кадър, както и научната дистанцираност спрямо драматизма на миналото съответстват на цялостната модерна промисленост на *Христоматията*.

Дял VII – „Красноречие“ – предлага образци от европейското ораторско изкуство, с което продължава възрожденската традиция, обучението по словесност да развива „слух“ за риторичното майсторство. 80-те години на XIX в. унаследяват възрожденския образователен стремеж, младите да ценят риторичното майсторство и да изграждат собствени речевни умения. Интензивното държавно строителство, свързано с парламентаризма и правната система, с модерната журналистика и образование, повишава изискванията към боравенето с публичното слово. „Българска христоматия“ представя европейската риторика в три подяла: „Красноречие на старите времена“, „Политическо и съдебно красноречие“ и „Духовно красноречие“. Подбраните текстове, 9 на брой, съчетават езиково-стилова издържаност с високо хуманистично, гражданско и демократично съдържание. За хора без ясно понятие за институционален живот политическото, съдебното и религиозното красноречие на Цицерон, Хенрих IV, Мирабо, св. Василий, Йоан Златоуст и др. вероятно е изглеждало като посвещаване в чудо, сътворено със слово.

За модерния си образователен облик „Българска христоматия“ особено много дължи на дял VIII – „Разсъждения“, който стимулира аналитичната мисъл и защитата на собствено твърдение – ценности, залегнали в основата на Европейското просвещение. Включването в *Христоматията* на *разсъждения* е заявка за приобщаване на българския читател към идеите на просвещенския хуманизъм. Тук специално трябва да се подчертае приносът за изграждане на една неособено популярна в онзи исторически момент (и не само тогава) черта у българина – гражданското чувство. Със 17-те материала от дял „Разсъждения“ *Христоматията* залага нов принцип за структуриране съзнанието на младия човек, отчитащ не само националните, но и гражданските ценности; залагащ не само любов към традицията, но и живо оценъчно отношение към настоящето и усет за хуманното и доблестното. Текстовете от Хърбърт Спенсър, Франсоа Фенелон, Каравелов и др. със своя блестящ либерализъм са образец за гражданско мислене – те биха били достойни за всяко съвременно помагало по гражданско образование. Знаменитото есе на Ла Боеси „Доброволното робство“, поставено на първо място в дял „Разсъждения“, може да се чете като своеобразен ключ към гражданските ценности, които „Българска христоматия“ утвърждава.

Обособявайки специален дискурс на критическата социално-политическа мисъл, христоматията демонстрира приобщеност към модерния идеал за личност с гражданска култура, която едновременно е и независима, и съпричастна към състоянието на общността и перспективите пред нея. Образците на самостоятелна разсъдъчност, популяризирани чрез христоматията, насърчават рефлексивното отношение към събитията в следосвобожденското българско общество и собственото интерпретиране на видяното. А това ще рече – насърчават култивирането на модерна личност.